

ЗМІСТ

Кожному свої жнива	3
--------------------------	---

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ. ПЕРШЕ ВЕРЕСНЯ

Павло Пантелеєнко	
Робота над помилками	9
Юлія Скоробогач	
Босий	20
Микита Лукаш	
Першокласний день	24

РОЗДІЛ ДРУГИЙ. ЖНИВА

Анна Багряна	
Муцу	34
Таміла Тарасенко	
Пізні медові яблука	39
Тетяна Брукс	
Яблука для тата	51
Валентина Семеняк	
У полоні межичасся	63
Вогнекрил	
Хура	69
Тетяна Мороз	
Паста з лисичок	75
Окасана Курійокі	
Запросила тебе на вечерю	81

Олександр Козинець	
Кукурудза зварилася	89
Інна Калина	
Човни з гарбузів.....	99
Андрій Павловський	
Чуже взуття	104
Олена Олійник	
Солодкі жнива	117
Інеса Доленик	
Весільна чаша.....	126
Ганна Коназюк	
Надія на Любов.....	133
Інгігерда	
У кожного свої жнива.....	142
Сергій Савченко	
Гребли колючки.....	152
Сергій Храпчук	
Невидимий щит	162

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ. ПОКРОВА

Ганна Кревська	
Полковницький пірнач	171
Раїса Плотникова	
Стодола	183
Тетяна Брукс	
Спадок у глині	193
Марія Солтис-Смирнова	
Марічка.....	201

Вікторія Семененко	
Дорога до храму	209
Тетяна Безушко-Граб	
Усе по колу	215
Ангеліна Олійник	
Коханий приїхав	220
Тетяна Белімова	
Захисниця	224
Тетяна Іваніцька-Дячун	
Небо тримається на людях	227

Кожному свої жнива

Упродовж цілого року ми збирали історії, голоси, обряди, настрої, дитячі й зрілі спогади, родинне тепло, народні звичаї та внутрішні переживання людей у різні пори року. І хоч однією серією неможливо охопити всю глибину української обрядовості, регіональні особливості й народні скарби, четверта книжка серії «Коло року» стала своєрідним завершенням великого кола – внутрішнім катарсисом, важливим підсумком, спробою ще раз уважно подивитися на те, що тримає та єдне нас навіть у найтяжчі часи.

Ця книжка народжувалася без поспіху. Після тривалого шляху, багатьох прожитих текстів, спогадів, розмов ми дедалі сильніше відчували не лише творчутьому, а й особливу відповідальність перед читачами й українськими традиціями.

Назва цього збірника – «Кожному свої жнива» – з'явилася не випадково. У ній заховане не лише пряме значення праці на землі, збирання врожаю, достиглого колосся, а й значно ширший сенс. Адже жнива приходять у життя кожної людини. Кожен із нас рано чи пізно змушений збирати плоди власних рішень, слів, любові, байдужості, праці, здобутків або втрат.

Хтось сіє добро і його пожинає. Хтось роками навчає дітей – і бачить, як проростає в них наше майбутнє. Хтось боронить рідну землю – і стає захистом та надією цілої країни. А хтось щодня, тихо й непомітно, підтримує родинне тепло, дбає про дім, пам'ять, зцілює рани молитвою, не знаючи, чи дочекається власного врожаю...

У світовій та українській культурах коло є одним із найдавніших і найпотужніших символів. Воно уособлює вічність, безперервність буття, досконалість і єдність. Ця фігура глибоко вкорінилася в міфології, релігії, мистецтві й соціальних ритуалах багатьох народів як те, що не має початку й кінця. Через повторюваність сезонів, свят, праці, через розуміння того, що після зими приходить весна, після посіву – жнива, а після темряви – світло, ми теж хотіли показати й освітлити цінності звичаїв і традиції нашої країни.

Такі книжки сьогодні важливі. Вони нагадують про народні обряди та єднують людей навколо спільної пам'яті й сили. Націю єднає територія, мова й люди, які захищають, навчають і сіють... Особливо гостро це відчувається тепер, коли українці щодня виборюють право на власну культуру, пам'ять і майбутнє.

Цей проєкт був би неможливим без тих, завдяки кому наші села й міста прокидаються під українським прапором, діти мають змогу йти в садок чи до школи, а ми – писати й читати книжки, жити у власній країні. Цим усім ми завдячуємо Збройним Силам України.

Перший розділ – «Перше вересня» – про символічний початок «посіву». Саме в дитинстві та юності форму-

ється внутрішній світ людини. Сьогодні, коли ми дедалі більше втомлені швидкістю, поверховістю й інформаційним шумом, особливо важливо говорити про школу, університет, учителя, книжку й живе слово. Освіта – спосіб передавання культури, пам'яті, мови, виховання та вміння залишатися людиною. Кожен учитель, кожні батько чи мати, які вкладають у дитину любов, уважність і чесність, теж колись дочекаються своїх жнив.

Другий розділ збірника «Жнива» повертає нас до землі як до основи української світобудови. Ми завжди жили, відчуваючи глибокий зв'язок із природою, поважаючи її ритми та цикли. Жнива тут стають символом не лише достатку, а й терпіння та винагороди. Бо врожай ніколи не приходить миттєво. Перед цим завжди є кропітка праця й випробування – посухою, зливами, тривогами, очікуваннями, заробленими мозолями, втомою та непохитною надією на щедрий врожай. У час, коли люди хочуть швидких результатів, земля нагадує: найцінніше виростає повільно.

Третій розділ книжки – «Покрова» – торкається теми захисту. Сьогодні образ Покрови вже давно перестав бути лише сторінкою з історії, фольклорним чи релігійним символом. У сучасній Україні захист набув конкретного людського обличчя: це ті, хто стоїть на передовій; ті, хто повертається додому після безсонних ночей; ті, хто тримає лінію оборони й платить життям за наш новий день. Козацтво в цій книжці – не декоративний образ із підручника, а жива демонстрація характеру: здатність брати відповідальність за свій народ, свою мову, свою землю і своїх людей. Сила й захист проявляються

не лише у зброї. І ви самі в цьому переконаєтесь, прочитавши збірник.

Свідомо цього разу не хочу детально розповідати про те, які саме тексти чекають читачів у всіх трьох розділах. Хочу залишити вам простір для власних переживань та усвідомлень. Лише зазначу: цей збірник – про наше сьогодні, яке стало тлом нового часу. Тут історії, які гартують дух і волю.

Мабуть, саме тепер, у час великих переосмислень, особливо важливо поставити собі кілька запитань: що саме ми сьогодні сіємо – у власних словах, у щоденних вчинках, у вихованні дітей, у ставленні одне до одного, у пам'яті про минуле й у відповідальності за країну? Якими ми уявляємо майбутні українські жнива? Чи буде це врожай людяності, гідності, духовних знань, милосердя й цінності культури? Чи навчимося ми берегти не лише землю, а й мову, пісню, родину, традицію, здатність співчувати й бути поруч?

Кожна епоха має свої жнива. Й кожне покоління колись мусить збирати те, що було посіяне задовго до нього.

А ще в кожного з нас є свій внутрішній календар: своя весна – коли народжуються мрії та надія; своє літо – коли хочеться жити на повну силу; своя осінь – коли приходить мудрість і час збирати плоди проживаючого; своя зима – час тиші, пам'яті, переосмислення, молитви, відпочинку. Ми постійно рухаємося цим внутрішнім колом року, навіть якщо не завжди це помічаємо. Наш внутрішній календар може не збігатися з мі-

сяцями в реальному календарі. Але цей календар вчить людину не загубитися в часі та не втратити самої себе.

«Кожному свої жнива» – фінальна частина великої обрядової тетралогії «Коло року». І якщо читачеві захоочеться відчутти його повноту – від зимової радості Різдва до часу осінніх жнив, від першого весняного пробудження й великоднього світла до теплої зрілості душі на Трійцю чи під час стрибання через багаття на Івана Купала, – варто пройти це коло через усі чотири книжки. І тоді перед очима постане цілісна мозаїка українського року – з його обрядами, піснями, пам'яттю, болем, світлом і невичерпною любов'ю до життя.

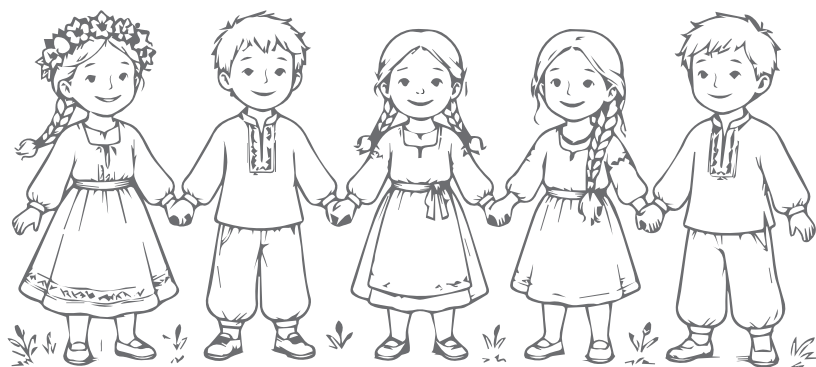
Доки в українському домі звучить пісня, множать і підтримують традиції, росте й пахне хліб, діти йдуть до школи й обіймають батьків, доти тривають наші жнива життя. Доти триваємо ми та вічний світ, який допомагає нашим душам зростати в любові й милосерді, вчить серце радості, віри, надії й любові.

Олександр Козинець

Розділ перший

ПЕРШЕ ВЕРЕСНЯ

Павло Пантелеєнко

м. Київ

Робота над помилками

Олег ніколи не замислювався, чому його настрої так часто змінюється. Він просто жив із відчуттям, що світ навколо дуже насичений. Якщо в кімнаті хтось щиро радів, Олег раптом відчував незрозуміле піднесення, ніби сам щойно отримав гарну звістку – в такі моменти йому ставало легше дихати, а думки самі собою світлішали. Якщо ж поруч хтось нервувався, в Олега починали ледь помітно тремтіти пальці. Він просто сильніше стискав ручку або вдивлявся в папери перед собою, щиро дивуючись, чому раптом у голові з'явився цей безпричинний неспокій. Чоловік не знав, що володіє даром емпатії – був упевнений, що це його емоції, просто він – людина, яка занадто гостро на все реагує.

Це вміння допомагало йому на різних роботах, хоча й додавало втоми. Працюючи менеджером із персоналу в банку, Олег на диво швидко знаходив спільну мову з людьми – інтуїтивно вловлював манеру спілкування кандидатів, стаючи для них зрозумілим співрозмовником. Проте після співбесід він почувався виснаженим від чужої тривоги, яку вважав своєю. Коли був кур'єром, у кожній

короткій зустрічі біля дверей ніби «підхоплював» стан замовника: ставав лаконічним і швидким із тими, хто поспішав, або спокійним і терплячим із тими, кому хотілося уваги. Спроба стати продавцем-консультантом теж була цікавою: Олег миттєво відчував, що саме зараз потрібно людині. Він не пропонував товару, а ніби віддзеркалював настрої клієнта, але ці чужі вагання часто збивали його з пантелику, бо він сприймав їх за власну невпевненість.

І ось знову настав той самий час – час чергового пошуку роботи. Олег гортав оголошення з відчуттям звичної порожнечі. Саме тоді знайомі з різних компаній і сфер життя почали в один голос радити йому спробувати школу. Він дивувався: люди, які ніколи не спілкувалися між собою, казали майже те саме. Хтось згадував про його диплом біолога, хтось – про дивне вміння відчувати людей і знаходити з ними контакт. Олег бачив у цьому дивний збіг: занадто багато випадкових порад зійшлося в одній точці, і всі вони вказували на школу.

Лише один давній приятель, досвідчений директор гімназії, застерігав:

– Олеже, я б не радив тобі йти в освіту. Ти занадто добрий. У школі треба вміти виставляти дистанцію, інакше згориш за перший же рік. Тебе просто виснажать чужі емоції.

Олег промовчав. Він лише спокійно дивився на приятеля, але всередині відчував тихий спротив. Чоловік був упевнений: директор помиляється. Олег не вважав свою чутливість вразливістю – навпаки, саме зараз вона здавалася йому єдиним правильним інструментом для роботи в школі.

Розділ другий

ЖНИВА

Анна Багряна
м. Софія

Муцу

Того року Петрова яблуня вродила дуже рясно. Від величезних жовтаво-салатових плодів гілки аж хилилися додола, тож Марії довелося підперти їх палицями, щоб, бува, не пообламувалися.

Вже немолода жінка стояла посеред саду. У старій вилинялій куртці. Пофарбовані в темний колір пасма волосся визирали з-під сірої хустини. На ногах – гумові чоботи. Вчора періщила така злива, що вода в копанці вийшла з берегів. Залило город. Але що вдієш? Осінь без дощів – це не осінь. Он вже як похолодало. Здається, ще трохи – і вдарять перші морози. Хоча за календарем – лише середина жовтня.

Обережно зірвала з дерева одне яблуко, притулила до щоки – таке гладеньке й прохолодне. Заплющила очі. Вдихнула його дивовижний аромат. Це якийсь дуже особливий сорт, відомий лише на півдні. Але ось сталося диво. Яблуня прижилася в їхньому саду. Завдяки Петрові. Коли він садив цю яблуню, примовляв: «Пізні яблука – найсмачніші. Наче пізня любов».

Тридцять сім років – разом. І в радощах, і в горі. А тепер – сама... Відчула, як по щоках покотилися дві великі сльозини – одна з них торкнулася яблука.

Підняла із землі пластмасове відро й почала складати в нього зірвані з дерева плоди – обережно, ніби то були не яблука, а крихкі новорічні іграшки. Наскладала з вершечком. Ледве підняла відро, донесла його до хвіртки, поставила на стару «кравчучку», накрила рушником, кілька разів перев'язала мотузкою і прив'язала до візка. Перевірила, чи надійно тримається. Надійно.

Залишила багаж у дворі. А сама поквапилася до хати. Скинула чоботи на порозі. Дістала з шафи нову хустку, кофтину, спідницю. Одягнулася. Зняла з вішака іншу куртку, не таку стару. Глянула на годинник. До автобуса ще з пів години, але краще прийти раніше.

Поки йшла до зупинки, думала лише про одне: «Хоч би не зустріти нікого зі знайомих». Не соромилася, що їде з яблуками в місто на базар, ні. Просто боялася, що хтось потім розповість про це її донькам. Не хотіла, щоб знали...

Нарешті приїхала до столиці. Прилаштувалася на базарі біля інших, подібних до неї сільських жіночок. Ті теж продавали яблука. Коли розв'язала відро й прибрала з нього рушник, сусідки враз прикипіли заздріливими поглядами до її товару. Яблука з Петрової яблуні були найгарнішими.

Невдовзі до жінок підійшов один високий, стрункий і вишукано вбраний пан років сімдесяти. Був у довгому чорному плащі й капелюсі. Почав уважно роздивлятися всі яблука. Жіночки перекрикували одна одну, вихваляючи свій товар. Лише Марія стояла, мовчки опустивши

Розділ третій

ПОКРОВА

Ганна Кревська
м. Лубни

Полковницький пірнач

На березі древньої тисячолітньої ріки, супроти Дикого Поля й трясці болотяної, у сутінках гонорової Гетьманщини сидить, угрузнувши в зело сап'янцями, козацький полковник. Давно сидить. Може, з часів батька Хмеля отаборився. Хто його вночі розбере? Набосурмочився, мов сич на вітер! В оселедці ожинові тумани заплуталися, шаблю лугова березка заплела. Одна рука полковника намертво вп'ялася в пірнач¹, інша погладжує калитку з грошима. Міцно сидить полковник. Не здвигнеться. Річка ліниво зітхає біля його чобіт, ніби дрімає в надвечір'ї. Ніби завмерло, стало важким оловом порожнє плесо, облите місячним саявом. У леткому вільоні хмаровиння притлумленим жаром блимають зірки. Аж ось перша зморшка торкає гладь, а за тим являються ледь помітні, ніби вдавнені у воду, сліди. М'яко

¹ Пірнач – ручна ударна зброя, підвид булави, що з часом стала ознакою полковницької влади як козацький клейнод. Тут і далі авторка використовує застарілі й рідковживані слова зі щоденників Я. Марковича.

та сріблясто стелиться місячна доріжка. То до полковника простує Ріка Часу.

– Цур тобі та пек! Отака проява! – вражено шепоче той.

– Тому нічого пектися, кого пекло брати не хоче! – осміхається Ріка.

– Та й то правда! – погоджується полковник, беручи зручніше пірнач.

Гостя сідає на березі тендітною жінкою в довгій полотняній сорочці. Ніби молода, а ніби й ні. Повільно, раз по раз осміхаючись козаку, вичісує з коси скойки, нитки водоростей та іржаві рибальські гачки. Погляд полковника впивається в неї реп'яхом, пильнуючи кожен рух. Місяць ховається в хмару – пухку, мов перина з гусячого пуху, на якій полюбляв спочивати сей козак.

– Слухай, а якої трясці я оце тут із тобою сиджу? – питається полковник.

– Так і не допетрав? Може, тому, що біля мене з кожною хвилиною краще думається! – осміхається Ріка, нанизуючи річкові перли.

– Невже? – дивується полковник і починає думати.

Розмишляє сей метикуватий та хазяйновитий чоловік, що по той бік туману пасуться його полові та чалі коні з норовом огнистим, а до нього не йдуть. Куряться по сей бік винокурні з оковитою, але ніхто не наливає пану полковнику бодай пугарець. Здається, хвиля підповзає до козака вужем.

– Так і не зрозумів? Що ж, ходімо – покажу! – хмикає Ріка.

Двоє рушають за туманом углиб, проти течії. Чим далі йдуть, тим важче ступати полковнику. Грузнуть чобо-

